Kiswahili Gredi ya 8

Mihula 1, 2 na 3 - maelezo ya mada 60

KATIKA KILA MADA

- Utakachojifunza na msamiati.
- Maelezo mafupi na wazi pamoja na mifano.
- Maswali ya kujaribu na jaribio la mada, pamoja na majibu mwishoni.

MADA KATIKA MAELEZO HAYA

Mada	Jina	Muhula
1.1.1	Kusikiliza na Kujibu Mahojiano	1
1.2.1	Kusoma kwa Ufahamu: Kifungu cha Simulizi	1
1.3.1	Viakifishi: Alama ya Hisi na Ritifaa	1
1.4.1	Viwakilishi vya Nafsi, Vionyeshi na vya Idadi	1
2.1.1	Kusikiliza kwa Kina: Sauti /g/ na /gh/	1
2.2.1	Matumizi yafaayo ya dawa: Kusoma kwa Mapana: Matini ya Kujichagulia	1
2.3.1	Barua ya Kirafiki ya Kutoa Shukrani	1
2.4.1	Viwakilishi vya Sifa, vya Pekee na Viulizi	1
3.1.1	Hadithi: Mighani	1
3.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia	1
3.3.1	Dhiki zinazokumba wanyama: Insha za Kubuni: Insha ya Masimulizi	1
3.4.1	Viwakilishi Vimilikishi na Visisitizi	1
4.1.1	Hadithi: Visasili	1
4.2.1	Matumizi bora ya maliasili: Kusoma kwa Ufasaha	1
4.3.1	Matumizi bora ya maliasili: Insha za Kubuni: Insha ya Masimulizi	1
4.4.1	Nyakati na Hali: Hali ya Mazoea na Timilifu	1
5.1.1	Kusikiliza Maagizo	1
5.2.1	Kusoma kwa Ufahamu	1
5.3.1	Insha ya Maelekezo	1
5.4.1	Nyakati na Hali: Wakati Uliopita na Ujao Hali Timilifu	1
6.1.1	Kusikiliza kwa Kufasiri	2

Elimu254 Learn • Grow • Build Tomorrow

6.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia (Maudhui na Dhamira)	2
6.3.1	Insha za Kubuni: Insha ya Mdokezo	2
6.4.1	Vivumishi vya Sifa na Viashiria	2
7.1.1	Kuhudumia wenye mahitaji maalum: Usikilizaji Husishi	2
7.2.1	Kusoma: Ufupisho	2
7.3.1	Kuhudumia wenye mahitaji maalum: Insha za Kubuni: Insha ya Maelezo	2
7.4.1	Vivumishi Vimilikishi na vya Idadi	2
8.1.1	Uzungumzaji wa Papo kwa Hapo	2
8.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia (Mandhari na Ploti)	2
8.3.1	Viakifishi: Alama za Mtajo na Mshazari	2
8.4.1	Ngeli ya I-ZI na I-I	2
9.1.1	Kusikiliza kwa Kina: Sauti /ch/ na /sh/	2
9.2.1	Kusoma kwa Ufahamu: Kifungu cha Kushawishi	2
9.3.1	Majukumu ya mnunuzi: Insha za Kubuni: Insha ya Masimulizi	2
9.4.1	Ngeli ya U-U na U-YA	2
10.1.1	Hadithi: Hurafa na Hekaya	2
10.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia (Wahusika)	2
10.3.1	Barua Rasmi ya Kuomba Msaada	2
10.4.1	Vinyume vya Vitenzi na Vielezi	2
11.1.1	Kuzungumza kwa Kutumia Vidokezo vya Hoja	3
11.2.1	Haki za watoto: Kusoma kwa Mapana: Matini ya Kujichagulia	3
11.3.1	Haki za watoto: Insha za Kubuni: Insha ya Maelezo	3
11.4.1	Mnyambuliko wa Vitenzi: Kutendeka, Kutendewa na Kutendatenda	3
12.1.1	Kusikiliza kwa Makini	3
12.2.1	Magonjwa yasiyoambukizwa: Kusoma kwa Ufasaha	3
12.3.1	Insha za Kiuamilifu: Hotuba ya Kutoa Ufafanuzi	3
12.4.1	Aina za Sentensi: Sentensi Changamano	3
13.1.1	Hadithi: Wahusika	3
13.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia (Mbinu za Lugha)	3
13.3.1	Insha za Kubuni: Insha ya Maelezo kuhusu Mahali	3
13.4.1	Ukanushaji wa Hali ya Mazoea na Timilifu	3
14.1.1	Hadithi: Matumizi ya Lugha	3
14.2.1	Kusoma kwa Ufahamu: Kifungu cha Mjadala	3
14.3.1	Insha za Maelekezo	3

Elimu254 Learn • Grow • Build Tomorrow

14.4.1	Udogo wa Nomino	3
15.1.1	Maadili ya kijamii: Usikilizaji Husishi	3
15.2.1	Ufupisho	3
15.3.1	Baruapepe ya Kiofisi	3
15.4.1	Usemi Halisi na Usemi wa Taarifa	3

Elimu254
Learn • Grow • Build Tomorrow

YALIYOMO

Mada	Jina	Muhula	Ukurasa
1.1.1	Kusikiliza na Kujibu Mahojiano	1	6
1.2.1	Kusoma kwa Ufahamu: Kifungu cha Simulizi	1	8
1.3.1	Viakifishi: Alama ya Hisi na Ritifaa	1	10
1.4.1	Viwakilishi vya Nafsi, Vionyeshi na vya Idadi	1	11
2.1.1	Kusikiliza kwa Kina: Sauti /g/ na /gh/	1	12
2.2.1	Matumizi yafaayo ya dawa: Kusoma kwa Mapana: Matini ya Kujichagulia	1	13
2.3.1	Barua ya Kirafiki ya Kutoa Shukrani	1	15
2.4.1	Viwakilishi vya Sifa, vya Pekee na Viulizi	1	17
3.1.1	Hadithi: Mighani	1	18
3.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia	1	20
3.3.1	Dhiki zinazokumba wanyama: Insha za Kubuni: Insha ya Masimulizi	1	21
3.4.1	Viwakilishi Vimilikishi na Visisitizi	1	23
4.1.1	Hadithi: Visasili	1	24
4.2.1	Matumizi bora ya maliasili: Kusoma kwa Ufasaha	1	26
4.3.1	Matumizi bora ya maliasili: Insha za Kubuni: Insha ya Masimulizi	1	28
4.4.1	Nyakati na Hali: Hali ya Mazoea na Timilifu	1	30
5.1.1	Kusikiliza Maagizo	1	31
5.2.1	Kusoma kwa Ufahamu	1	33
5.3.1	Insha ya Maelekezo	1	35
5.4.1	Nyakati na Hali: Wakati Uliopita na Ujao Hali Timilifu	1	37
6.1.1	Kusikiliza kwa Kufasiri	2	39
6.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia (Maudhui na Dhamira)	2	41
6.3.1	Insha za Kubuni: Insha ya Mdokezo	2	43
6.4.1	Vivumishi vya Sifa na Viashiria	2	45
7.1.1	Kuhudumia wenye mahitaji maalum: Usikilizaji Husishi	2	46
7.2.1	Kusoma: Ufupisho	2	48
7.3.1	Kuhudumia wenye mahitaji maalum: Insha za Kubuni: Insha ya Maelezo	2	50
7.4.1	Vivumishi Vimilikishi na vya Idadi	2	52
8.1.1	Uzungumzaji wa Papo kwa Hapo	2	53
8.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia (Mandhari na Ploti)	2	55
8.3.1	Viakifishi: Alama za Mtajo na Mshazari	2	57
8.4.1	Ngeli ya I-ZI na I-I	2	58

Elimu254 Learn • Grow • Build Tomorrow

9.1.1	Kusikiliza kwa Kina: Sauti /ch/ na /sh/	2	60
9.2.1	Kusoma kwa Ufahamu: Kifungu cha Kushawishi	2	61
9.3.1	Majukumu ya mnunuzi: Insha za Kubuni: Insha ya Masimulizi	2	63
9.4.1	Ngeli ya U-U na U-YA	2	65
10.1.1	Hadithi: Hurafa na Hekaya	2	66
10.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia (Wahusika)	2	68
10.3.1	Barua Rasmi ya Kuomba Msaada	2	70
10.4.1	Vinyume vya Vitenzi na Vielezi	2	72
11.1.1	Kuzungumza kwa Kutumia Vidokezo vya Hoja	3	73
11.2.1	Haki za watoto: Kusoma kwa Mapana: Matini ya Kujichagulia	3	75
11.3.1	Haki za watoto: Insha za Kubuni: Insha ya Maelezo	3	77
11.4.1	Mnyambuliko wa Vitenzi: Kutendeka, Kutendewa na Kutendatenda	3	79
12.1.1	Kusikiliza kwa Makini	3	81
12.2.1	Magonjwa yasiyoambukizwa: Kusoma kwa Ufasaha	3	83
12.3.1	Insha za Kiuamilifu: Hotuba ya Kutoa Ufafanuzi	3	85
12.4.1	Aina za Sentensi: Sentensi Changamano	3	87
13.1.1	Hadithi: Wahusika	3	89
13.2.1	Kusoma kwa Kina: Tamthilia (Mbinu za Lugha)	3	91
13.3.1	Insha za Kubuni: Insha ya Maelezo kuhusu Mahali	3	93
13.4.1	Ukanushaji wa Hali ya Mazoea na Timilifu	3	95
14.1.1	Hadithi: Matumizi ya Lugha	3	96
14.2.1	Kusoma kwa Ufahamu: Kifungu cha Mjadala	3	98
14.3.1	Insha za Maelekezo	3	100
14.4.1	Udogo wa Nomino	3	102
15.1.1	Maadili ya kijamii: Usikilizaji Husishi	3	103
15.2.1	Ufupisho	3	105
15.3.1	Baruapepe ya Kiofisi	3	107
15.4.1	Usemi Halisi na Usemi wa Taarifa	3	109
	Majibu		110

Elimu254 Learn • Grow • Build Tomorrow

Mada kuu 1.0 Usafi wa sehemu za umma | Muhula wa 1

1.1.1 Kusikiliza na Kujibu Mahojiano

UTAKACHOJIFUNZA

Mwishoni mwa mada hii unafaa kuweza:

- kutambua vipengele vya kuzingatia katika kusikiliza mahojiano
- kutambua vipengele vya kuzingatia katika kujibu mahojiano
- kutumia vipengele vifaavyo katika kusikiliza na kujibu mahojiano ipasavyo
- kuchangamkia kushiriki mahojiano katika miktadha mbalimbali

MSAMIATI

mahojiano, mhojaji, mhojiwa, swali la wazi, swali funge, kudadisi, kufafanua, sehemu za umma, taka, pipa la taka.

1. Vipengele vya kuzingatia unaposikiliza mahojiano kuhusu usafi wa soko la mji

Mahojiano ya redio: Mwanahabari Amina na Afisa wa Usafi, Bw. Otieno

Amina: Hamjambo wasikilizaji. Leo tuko na Bw. Otieno, afisa wa usafi wa kaunti. Karibu, bwana. Otieno: Asante, Amina. Amina: Ni changamoto gani kubwa unayoipata katika soko letu? Otieno: Watu wengi hutupa maganda ya matunda na mifuko chini badala ya kuyaweka kwenye mapipa. Amina: Mmechukua hatua gani? Otieno: Tumeweka mapipa ishirini na kuajiri vijana kumi kufagia kila jioni. Amina: Samahani, ulisema vijana kumi au kumi na wawili? Otieno: Kumi. Amina: Wananchi wanaweza kusaidia vipi? Otieno: Kila mmoja atupe taka mahali pake, na wafanyabiashara wafagie mbele ya vibanda vyao. Amina: Asante sana kwa kukubali kuhojiwa. Otieno: Ni furaha yangu.

Vipengele vya kusikiliza mahojiano: (1) kutulia na kumtazama anayezungumza, (2) kutambua mhojaji na mhojiwa, (3) kuzingatia maswali na kusikiliza majibu yote bila kukatiza, (4) kuandika hoja kuu kwa ufupi, (5) kuonyesha ishara za kusikiliza kama kutikisa kichwa, (6) kuuliza swali la kufafanua, kama Amina alivyouliza kuhusu idadi ya vijana.

2. Kujibu mahojiano ipasavyo na kuigiza mahojiano kuhusu usafi wa kituo cha mabasi

Mahojiano shuleni: Kiranja Wanjiru na mwanafunzi Juma

Wanjiru: Habari yako, Juma? Asante kwa kukubali mahojiano haya. Juma: Nzuri, asante kwa kunialika. Wanjiru: Ulienda kwenye kituo cha mabasi Jumamosi. Uliona nini? Juma: Niliona chupa za plastiki, karatasi na mabaki ya chakula kila mahali, na harufu ilikuwa mbaya. Wanjiru: Unadhani ni nani anayepaswa kusafisha kituo hicho? Juma: Kwa maoni yangu, ni jukumu letu sote: abiria, madereva na wafanyabiashara. Wanjiru: Ungewashauri nini wanafunzi wenzako? Juma: Samahani, unamaanisha ushauri kuhusu safari au kuhusu usafi? Wanjiru: Kuhusu usafi. Juma: Wabebe mifuko midogo ya kuwekea taka zao hadi wapate pipa. Wanjiru: Asante, Juma. Juma: Karibu tena.

Vipengele vya kujibu mahojiano: (1) kusalimia na kushukuru, (2) kusikiliza swali lote kabla ya kujibu, (3) kujibu kwa sentensi kamili na kutoa sababu au mfano, (4) kuomba ufafanuzi swali likiwa halieleweki, (5) kutumia lugha ya adabu na sauti inayosikika, (6) kutoa maoni yako kwa heshima (k.m. "Kwa maoni yangu..."), (7) kumaliza kwa shukrani.

JARIBU HAYA

1. Mhojaji na mhojiwa katika mahojiano haya ni akina nani?
2. Taja changamoto kubwa ya usafi sokoni kwa mujibu wa Bw. Otieno.
3. Juma alifanya nini aliposhindwa kuelewa swali la Wanjiru?
4. Andika maneno ambayo Juma alitumia kuanzisha maoni yake.

JARIBIO LA MADA

T1. Eleza kwa nini ni muhimu kumsikiliza mhojiwa hadi mwisho kabla ya kuuliza swali lingine.

T2. Andika maswali matano utakayomwuliza mwenyekiti wa kamati ya usafi wa kijiji chenu. Mawili yawe maswali funge na matatu ya wazi.

Elimu254
Learn • Grow • Build Tomorrow

1.2.1 Kusoma kwa Ufahamu: Kifungu cha Simulizi

UTAKACHOJIFUNZA

Mwishoni mwa mada hii unafaa kuweza:

- kudondoa habari mahususi katika kifungu cha simulizi
- kupanga matukio yanavyofuatana katika kifungu cha simulizi
- kufanya utabiri na ufasiri kutokana na kifungu cha simulizi
- kueleza maana ya msamiati katika kifungu cha simulizi
- kuchangamkia kujibu maswali ya ufahamu ili kukuza uelewa wa habari

MSAMIATI

simulizi, kudondoa, utabiri, ufasiri, harambee ya usafi, mtaro, kuziba, uvundo, mbu, kuhamasisha.

1. Kusoma kifungu 'Mtaro wa Soko la Kilimani' na kudondoa habari mahususi

Kifungu: Mtaro wa Soko la Kilimani

Soko la Kilimani lilijulikana kwa mboga safi na matunda matamu, lakini mtaro uliopita katikati yake ulikuwa aibu kubwa. Kwa miezi mingi, wachuuzi walitupa maganda ya ndizi, mifuko ya plastiki na mabaki ya samaki ndani yake. Maji yalikwama, uvundo ukaenea, na mbu wakazaliana kwa wingi. Wateja wengi walianza kununua bidhaa zao katika soko jingine lililokuwa mbali. Siku moja, Mama Rehema, aliyeuza nyanya karibu na mtaro huo, alipata homa kali. Daktari alimweleza kuwa alikuwa na malaria na kwamba mbu waliomwambukiza huenda walitoka katika maji yaliyokwama. Aliporudi sokoni wiki moja baadaye, Mama Rehema aliwaita wachuuzi wenzake kwenye mkutano. "Ndugu zangu, mtaro huu unatuua polepole," alisema kwa huzuni. "Tusipochukua hatua leo, kesho itakuwa zamu ya watoto wetu." Wachuuzi walikubaliana kufanya harambee ya usafi kila Jumamosi asubuhi. Kijana mmoja aitwaye Kiprono aliwahamasisha vijana wa bodaboda kujiunga nao, naye mwalimu wa shule ya karibu akatuma wanafunzi wa chama cha mazingira. Kaunti iliwaletea majembe, mikokoteni na mapipa sita ya taka. Baada ya Jumamosi tatu, mtaro ulikuwa safi na maji yakatiririka bila kizuizi. Wateja walianza kurudi, na mauzo ya Mama Rehema yakaongezeka maradufu. Wachuuzi waliweka kibao kikubwa mlangoni kilichoandikwa: "Soko safi, afya bora, biashara nzuri." Tangu siku hiyo, kila mchuuzi hufagia mbele ya kibanda chake kabla ya kufunga jioni.

Mbinu ya kudondoa habari: soma swali kwanza, tafuta neno muhimu la swali (k.m. "Jumamosi", "mapipa") katika kifungu, kisha soma sentensi nzima yenye neno hilo kabla ya kujibu.

2. Kupanga matukio ya 'Mtaro wa Soko la Kilimani', kutabiri na kufasiri

Kupanga matukio na kufasiri

Matukio kwa mpangilio: (1) Wachuuzi walitupa taka ndani ya mtaro. (2) Mbu walizaliana na wateja wakahamia soko jingine. (3) Mama Rehema aliugua malaria. (4) Mama Rehema aliitisha mkutano wa wachuuzi. (5) Harambee ya usafi ilifanywa Jumamosi tatu. (6) Wateja walirudi na mauzo yakaongezeka.

Utabiri ni kukisia litakalotokea kwa kutumia ushahidi wa kifungu (k.m. "Wachuuzi wakiacha kufagia, uvundo utarudi"). Ufasiri ni kueleza maana iliyojificha (k.m. "mtaro huu unatuua polepole" maana yake uchafu unaleta magonjwa yanayowadhuru kidogo kidogo).

JARIBU HAYA

1. Taja vitu vitatu ambavyo wachuuzi walitupa ndani ya mtaro.
2. Mama Rehema aliugua ugonjwa gani?
3. Ni tukio gani lililomfanya Mama Rehema aitishe mkutano?
4. Fasiri kauli hii: "Tusipochukua hatua leo, kesho itakuwa zamu ya watoto wetu."